

Historia X-XX w.

Gródek, to drugi z wczesnośredniowiecznych obiektów obronnych na Starym Mieście w Krakowie. Określany był łacińskim słowem castrum. Od miasta oddzielony był sztuczną fosą. Na terenie Gródką odkryto wyraźne ślady osadnictwa z X (?), a z pewnością z XI-XIII wieku.

W początku XIV w. (1312r.) tutaj rozegrały się wydarzenia związane z buntem mieszczanstwa niemieckiego i czeskiego, któremu przewodził wójt Albert. Tutaj miała się znajdować siedziba współdziałającego z mieszczanami księcia opolskiego, który wedle tradycji „dom sobie obrał wójtowski, który zowią Gródek, zabrał (ten teraz jest w dzierżeniu Grabiów z Tarnowa herbu Leliwa). Tamże i bramę i wieżę św. Mikołaja wystawił przeciw temu Gródkowi, na których obronę miał dla lepszego potem pokoju.” Po zwycięstwie Władysława Łokietka Albert został pozbawiony wójtostwa krakowskiego, a jego dom zburzono. Książę wzniósł zameczek „Gródek” (na miejscu obecnego kościoła i klasztoru Dominikanek). Fortyfikacja ta szybko utraciła na znaczeniu.

Najstarszymi zachowanymi śladami zabudowy murowanej na Gródku są: brama od strony wschodniej (relikty widoczne w murach od strony Plant) wzniesiona na pewno przed r. 1305 pełniła równocześnie funkcję bramy miejskiej; jak również pozostałości gotyckiej budowli obronnej, zachowane w piwnicach zabudowań klasztornych. W roku 1312 przebito w murach obronnych miasta, tuż obok Gródką, po stronie północnej, bramę Mikołajską, a w 1331, od południa, bramę Nową. Połączono je ulicami: po stronie wschodniej, przechodzącą przez dawny teren Gródką (dzisiejsza ul. Na Gródku) i zachodniej, przebiegającą łukowato poza dawną fosą Gródką (dzisiejsze łukowate odcinki ulic Św. Krzyża i Mikołajskiej). W połowie XIV wieku nieregularny blok podzielono na wąskie działki.

Działka, na której wzniesiono obiekt hotelowy znajduje się w środkowej części bloku, była przeciętna w poprzek dawną fosą. Pierwotna zabudowa to dwa domy frontowe, zapewne z drugiej połowy XIV wieku, które połączono w 1878 roku. Zapewne już od średniowiecza towarzyszyły im oficyny tyłne.

The history of the Gródek area X-XX centuries

Gródek was one of two early medieval fortified structures within Krakow's Old Town. It used to be referred to in Latin as 'castrum'. Gródek was separated from the town itself by a moat. Within this area, distinct relics of settlements have been revealed. The earliest such settlement most likely dates to the tenth century, yet we have concrete proof of human presence in this area between the eleventh and thirteenth centuries.

The beginning of the fourteenth century (1312) witnessed dramatic events relating to the mutiny of the German burghers, a revolt that was headed by the dastardly Mayor Albert. According to tradition, the Opolian Duke Boleslas I – an ally of the mutinous burghers 'fancied that the Mayor's lodgings, called Gródek, should be his seat (which is now held by the Grabia family of Tarnów, of the Leliwa coat of arms).' Our chronicler adds: 'There the Duke erected both the gate and tower of St. Nicholas, and he defended them assiduously, so that he might attain a more agreeable truce'. The Duke had to defend himself from the rightful heir to the Krakow throne, Ladislas the Elbow-High, who eventually suppressed the mutiny and banished the notorious Albert. The seat of the mayor was demolished and the fortifications that had been raised by the Duke became redundant.

The oldest visible relics of masonry at Gródek are the eastern gate that was erected in 1305 as a city gate (still visible on the Planty Garden side of the city walls) and a remnant of a Gothic fortification that is preserved in the vaults of the Dominican Convent. In the year 1312, a gate (later called the Mikołajska Gate) was built into the city walls next to Gródek. Nineteen years later the so called New Gate was opened from the south. These gates were connected by two streets. The eastern street cut through the old area of Gródek (today's Na Gródku Street), whereas the western thoroughfare followed the arch of the former moat (presently the curving parts of Św. Krzyża and Mikołajska Streets). An irregular quarter was laid out in narrow allotments in the middle of the fourteenth century.

The lot of the current Gródek Hotel lies in the central part of the fourteenth century quarter. The moat once passed through this very spot. Two houses that looked onto the street were built in the second half of the fourteenth century, and these were joined together in the year 1878. Out-buildings have been present in the rear parts of the lot since the medieval era. It was the intention that the new hotel should dovetail with the historical and architectural contexts of the site.

Badania archeologiczne w roku 2004

Badania archeologiczne na terenie Gródku prowadzono od lat 50-tych XX wieku kilkakrotnie (K. Radwański; A. Żaki), lecz aż do roku 2004 miały one bardzo ograniczony zasięg. W związku z budową hotelu Gródek przeprowadzono badania wykopaliskowe (C. Buśko, J. Niegoda, B. Szmoniewski) pomiędzy kamienicą na ulicy Św. Krzyża 7 a ulicą Na Gródku. Wydzielono cztery fazy zagospodarowania terenu.

Faza I – XII-wieczna osada otwarta zlokalizowana na nadzalewowej terasie Wisły. Odkryto kilka obiektów zagłębionych (m.in. budynek mieszkalny oraz jamy gospodarcze). Z tą osadą łączy się, pochodząca zapewne z Rusi, pokryta barwnym szkliwem gliniana grzechotka w kształcie pisanki.

Faza II – datowane od poł. wieku XIII po lata czterdzieste XIV wieku obiekty (dobrze zachowane pozostałości budynku o konstrukcji szkieletowej, charakterystycznego dla europejskich miast lokowanych w końcu XII i XIII wieku oraz obiekt o plecionkowej konstrukcji, której wykorzystanie świadczy o kultywowaniu miejscowych tradycji budowlanych). W jego wnętrzu natrafiono na palenisko, co sugeruje, iż spełniał on także funkcje mieszkalne.

Faza III – związana już prawdopodobnie z przyłączeniem terenu Gródku do miasta. Wiązane są z nią, odkryte w kilku miejscach, relikty kamiennego bruku. Przeprowadzone w późniejszych latach prace niwelacyjne zatarły inne pozostałości z tego czasu.

Faza IV – to pozostałości obiektów powstałych po zniwelowaniu średniowiecznych nawarstwień i nadsypaniu terenu kilkudziesięciu-centymetrową warstwą wyrównawczą, która zawierała różnoczasowy materiał ceramiczny. Na stropie tego nasypu odkryto pozostałości nowożytnego pieca browarniczego oraz oficyny wzniesionej zapewne w konstrukcji fachuwerkowej, zastąpionych w późniejszym okresie przez mурowaną oficynę.

Archaeological research in 2004

Archaeological research has been conducted several times in the Gródek area since the 1950s (K. Radwański; A. Żaki). However, until the year 2004, the scope of such projects remained very limited. Recently, excavations were conducted by the team of C. Buśko, J. Niegoda, B. Szmoniewski, prior to the construction of the Hotel Gródek. These works covered the area between the townhouse at No. 7 Św. Krzyża Street and Na Gródku Street. Four stages of the development of the lot were revealed.

Stage I: A twelfth century open settlement located on the terrace above the valley of the River Vistula. Several structures that had been dug into the earth were revealed (among others a dwelling and storage caverns). A glazed ceramic children's rattle in the form of an Easter Egg – most likely of Ruthenian origin – was discovered in this layer.

Stage II: Several structures dating from the mid-thirteenth to mid-fourteenth centuries. These are well-preserved relics of a building that was raised in the timber skeleton constructions. This form of construction is typical of the medieval European city. A structure built in the wickerwork fashion was also found. This proves that local construction traditions were cultivated alongside Western models. A hearth that was discovered within the latter structure suggests that it was a dwelling.

Stage III: This stage is associated with the incorporation of the Gródek area into the city of Kraków. Relics of a stone pavement are evidence of this time-line, as all other material objects were lost during later construction works.

Stage IV: Relics of structures built after the leveling of the medieval strata and the subsequent filling in of the lot with earth containing a variety of ceramic materials. Relics of an early modern brewery stove and an out-building (most likely erected in the half-timber construction) were found at the uppermost portion of this layer. The latter structure was later replaced with an early modern character building made of masonry.